

Uspokojení pohledávky nezaopatřeného dítěte na výživném z majetku třetí osoby

3.4.2024 - | Ústavní soud ČR

Jádrem kauzy bylo posouzení, zda a v jakém rozsahu může uspokojit zletilé, ale dosud nezaopatřené dítě (jakožto věřitel) svou pohledávku na výživném z majetku třetí osoby (v tomto případě babičky nezletilé), na základě rozsudku vyhovujícího odpůrcí žalobě podané v režimu § 42a občanského zákoníku z roku 1964.

Stěžovatelka byla nucena vymáhat po svém otci v exekučním řízení běžné a dlužné výživné. Ten převedl v roce 2010 na svou matku členský podíl v bytovém družstvu představující jeho jediný exekučně postižitelný majetek. Matka nezletilé stěžovatelky (jako zákonná zástupkyně) se domohla na základě odpůrcí žaloby, že dohoda o převodu práv a povinností spojených s členstvím v bytovém družstvu (uzavřená mezi otcem stěžovatelky a vedlejší účastnicí) je vůči stěžovateli právně neúčinná. Stěžovatelka proto mohla požadovat uspokojení své pohledávky přímo z toho, co odporovatelným právním úkonem z majetku otce jako dlužníka ušlo. S ohledem na tyto skutečnosti byla do exekučního řízení zahájeného (již zletilou) stěžovatelkou přibrána i vedlejší účastnice (babička stěžovatelky). Vedlejší účastnice následně navrhla částečné zastavení exekuce, a to s odvoláním dřívější rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 2011, který uvedl, že předmětem exekučního řízení mohou být pouze pohledávky vzniklé stěžovateli za jejím otcem do právní moci rozsudku nalézacího soudu.

Obvodní soud usnesením v roce 2021 tento návrh na částečné zastavení exekuce zamítl. Dřívější závěry rozsudku z roku 2011 neaplikoval. Konstatoval, že se jedná se o zcela ojedinělé rozhodnutí, nikoliv ustálenou judikaturu, a rozhodnutí je navíc vnitřně rozporné. Poukázal i na to, že v případech týkajících se vyživovací povinnosti je nezbytné aplikovat při výkladu základní zásady, které prolínají celým občanským právem, jako jsou zásada ochrany slabší smluvní strany, zásada ochrany dobrých mravů a zákaz zneužití práva. Uvedl, že stěžovatelku je nezbytné považovat za slabší smluvní stranu, neboť jeho postavení je z důvodu odkázání na výživu vedlejším účastníkem značně ztíženo. Svoji argumentaci uzavřel tím, že v případě dlužného plnění z vyživovací povinnosti je potřebné zvýšenou měrou chránit věřitele, je-li nezaopatřeným dítětem, nikoliv poskytovat zvýšenou ochranu majetku rodiče, který neplní své zákonné povinnosti. Odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil a doplnil další argumentací. Uzavřel, že by přiklonění se k tomuto výkladu znamenalo rezignaci na ochranu osob odkázaných na výživu před úmyslně zkracujícím jednáním povinných a že je nezbytné, aby výklad naopak sledoval specifickou povahu výživného.

Dovolání povinné nicméně Nejvyšší soud vyhověl a usnesení obvodního soudu i městského soudu zrušil. Případ se tak znovu vrátil na počátek. Vázány právním názorem Nejvyššího soudu obecné soudy následně exekuci částečně zastavily a stěžovatelka neuspěla ani se svým dovoláním. Proto se nyní obrátila na Ústavní soud.

Třetí senát Ústavního soudu (soudkyně zpravodajka Kateřina Ronovská) stěžovatelce vyhověl a případ se vrací před Nejvyšší soud.

Právní věta:

Při výkladu § 42a občanského zákoníku z roku 1964 je třeba postupovat v souladu se zásadami soukromého práva a upřednostnit výklad, který nejlépe reflektuje právo dítěte na

rodičovskou výchovu a péči (čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod), smysl a účel institutu odporovatelnosti, jakož i obecné právo na soudní ochranu (čl. 36 Listiny).

<https://www.usoud.cz/aktualne/uspokojeni-pohledavky-nezaopatreneho-ditete-na-vyzivnem-z-majetku-treti-osoby>